ODPOWIEDZI I SCHEMAT PUNKTOWANIA
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY
Zadania 1–20 (50 pkt)

Zasady oceniania:
- za rozwiązanie zadań z arkusza poziomu rozszerzonego można uzyskać maksymalnie 50 punktów (za część testową – 20 punktów, za część z materiałami źródłowymi – 10 punktów, za wypracowanie – 20 punktów),
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych), uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania bądź części zadań oceniane w skali 0-1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe, które nie wynikają z polecenia w zadaniu) świadczą o zupełnym braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają udzielonej prawidłowej odpowiedzi, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów,
- w zadaniach zamkniętych nie przyznajemy punktu, jeśli zaznaczono więcej odpowiedzi niż wynika to z polecenia a także jeśli zaznaczono lub wpisano – obok poprawnej (-ych) – także odpowiedź niepoprawną,
- informacje podane w nawiasach kwadratowych mają charakter alternatywny.

<table>
<tr><th rowspan="2">Zadanie</th><th rowspan="2" colspan="4">Model odpowiedzi</th><th colspan="2">Schemat punktowania</th></tr>
<tr><th>Zasady przyznawania punktów</th><th>Punkty</th></tr>
<tr><td>1.</td><td colspan="4">D</td><td>1 pkt za poprawną odpowiedź</td><td>0–1</td></tr>
<tr><td rowspan="3">2.</td><td>Kaszubi</td><td>mniejszość posługująca się językiem regionalnym</td><td>1</td><td rowspan="3">1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli
2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli</td><td rowspan="3">0–2</td></tr>
<tr><td>Niemcy</td><td>mniejszość narodowa</td><td>7</td></tr>
<tr><td>Łemkowie</td><td>mniejszość etniczna</td><td>5</td></tr>
<tr><td>3.</td><td colspan="4">A. nepotyzm
B. partykularyzm
C. klientelizm</td><td>1 pkt za dwie poprawnie odpowiedzi
2 pkt za wszystkie poprawne odpowiedzi</td><td>0–2</td></tr>
<tr><td>4.</td><td colspan="4">B</td><td>1 pkt za poprawną odpowiedź</td><td>0–1</td></tr>
<tr><td>5.</td><td colspan="4">Dwie z trzech:
- unitarna forma państwa,
- decentralizacja władzy publicznej
- istnienie samorządu terytorialnego [samorząd terytorialny]</td><td>1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi</td><td>0–1</td></tr>
<tr><td>6.</td><td colspan="4">Nie wymaga kontrasygnaty, gdyż jest to prerogatywa prezydenta</td><td>1 pkt za poprawną odpowiedź</td><td>0-1</td></tr>
</table>

		prezydenta.		i uzasadnienie	
7.		Naczelny Sąd Administracyjny		1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–1**
8.		A. fałsz B. fałsz C. prawda		1 pkt za trzy poprawne odpowiedzi	**0–1**
9.		A. Ordynacja wyborcza [do Sejmu i Senatu RP] B. Kodeks cywilny		1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi	**0–1**
10.		Powszechna Deklaracja Praw Człowieka		1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–1**
11.		A. Rosja, trasa 3 B. Rumunia, trasa 2 C. Norwegia, trasa 4		1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli	**0–2**
12.		A. 4 B. 2 C. 1 D. 3		1 pkt za poprawne uszeregowanie	**0–1**
13.		*Prezydent RP*	*Prezes Rady Ministrów RP*	1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli	**0–2**
	A.	Lech Wałęsa	Hanna Suchocka		
	B.	Aleksander Kwaśniewski	Leszek Miller		
	C.	Aleksander Kwaśniewski	Jerzy Buzek		
14.		A. Armenia B. Azerbejdżan C. Gruzja D. separatystyczne **kolejność zapisów B i C nie jest istotna*		po 1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi	**0–2**
15.	**A.**	problem - pogodzenie wolności i równości [rozwijanie wolności i równości jednocześnie]; rozwiązanie – maksymin, a zatem strategia zagwarantowania sobie możliwie najwyższej z minimalnych wpłat, jakie społeczeństwo oferuje ofiarom nieszczęść i niepowodzeń.		1 pkt za poprawne wskazanie problemu i rozwiązania	**0–2**
	B.	Sprzeczność z teorią Rawlsa polega na tym, iż anarchizm nie gwarantuje bezpieczeństwa, a komunizm – ogranicza wolności.		1 pkt za poprawne wskazanie dwóch sprzeczności	
16.	**A.**	Trzy spośród następujących: - brak sukcesów gospodarczych, mimo silnego zaangażowania państwa, w tzw. Krajach Trzeciego Świata; - rewolucja konserwatywna, - szybszy, bardziej efektywny rozwój gospodarki uwolnionej od nadmiernej opiekuńczości państwa - upadek socjalizmu uważanego za alternatywę liberalizmu ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*		1 pkt za wskazanie trzech poprawnych czynników	**0–2**
	B.	- kryzysy gospodarcze - konieczność przeprowadzenia reform ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*		1 pkt za wskazanie dwóch poprawnych przypadków	

17.	**A.**	Trzy z następujących: - żadnego przedmiotu w świecie nie może zidentyfikować jako własny - nie może swobodnie dysponować przedmiotami i oczekiwać od innych, że ich użyczą - wszystko jest obiektem pragnienia, a nie czegoś, do czego posiada uprawnienie -nie może postrzegać żadnego składnika rzeczywistości jako związanego z kimkolwiek innym - wobec żadnej rzeczy nie obowiązują pojęcia „uprawnienia" i „posiadania" - świat pozostaje czymś obcym, polem bitwy, której nie można zakończyć - rzeczy tworzą jedynie nieludzką scenografię dla antropomorficznych stosunków między ludźmi ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*	1 pkt za wskazanie trzech poprawnych doświadczeń	**0–2**
	B.	Trzy z następujących: - wpływa na kształtowanie człowieka jako istoty społecznej, - przyczynia się do budowy społeczeństwa - świat przestaje być amorficzną przestrzenią stając się ludzkim domem - postrzeganie świata przez pryzmat uprawnienia, odpowiedzialności i wolności ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*	1 pkt za wskazanie trzech poprawnych konsekwencji	
18.	**A.**	-nie tylko prawa II generacji wymagają pozytywnych działań państwa [prawa I generacji nie są tylko prawami negatywnymi] -gwarancje praw drugiej generacji nie przekraczają możliwości wysoko rozwiniętych i ceniących demokracje państw współczesnego świata	1 pkt za dwa poprawne argumenty	**0–2**
	B.	Realizacja praw II generacji może przeobrazić się w państwową kuratelę i kontrolę nad obywatelami.	1 pkt za poprawną odpowiedź	
19.	**A.**	Zniewolenie - przymus, ograniczenie wolności poniżej pewnego minimum. Nie każde ograniczenie jest zniewoleniem; aby zaistniało, sfera wolności musi zostać ograniczona za sprawą innych ludzi [aby było zniewolenie potrzebne jest działanie innego człowieka, który mnie ogranicza] ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*	1 pkt za poprawne wskazanie pojęcia i wyjaśnienie	**0–2**
	B.	Wolność pozytywna oznacza możliwość działania, prawa do czegoś, zaś wolność w rozumieniu negatywnym to sfera wokół jednostki, w którą nikt nie ingeruje. ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens*	1 pkt za poprawne wskazanie różnicy	
20.		**I – treść, II – styl i język, III - kompozycja**		**0–20**
		Zdający:		
Temat 1: Porównaj model państwa liberalnego i socjalnego. Przedstaw ich krytykę z punktu widzenia realizacji funkcji socjalnej i gospodarczej państwa.				
	I	A. Charakteryzuje model państwa liberalnego i socjalnego.	0-4 pkt za	

		Model państwa liberalnego - gospodarka powinna być oparta o mechanizmy wolnorynkowe, co najlepiej sprzyja gospodarczej kreatywności i racjonalizuje wszelkie związane z nią koszty - podatki powinny być niskie, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości (więcej pieniędzy zostaje w rękach przedsiębiorców, dzięki czemu mogą je inwestować) - realizacja wyrównywania szans powinno się dokonywać poprzez wspieranie instytucji pozarządowych i tworzenie dogodnych rozwiązań dla ich funkcjonowania (idea 1 %), poza tym zamiast pieniędzy powinno się stwarzać warunki dla nowych miejsc pracy - instytucje państwowe powinny stwarzać ludziom warunki do korzystania z należnych im praw, ale człowiek sam powinien dążyć do zapewnienia sobie dobrobytu Model państwa socjalnego, np. - państwo poprzez swoją politykę powinno go stymulować gospodarkę w miejscach stagnacji (interwencjonizm) - podatki powinny być stopniowalne w swojej skali w zależności od wysokości dochodu (to pozwoli osobom mniej zarabiającym na podnoszenie swojego poziomu życia) - struktury państwa powinny aktywnie działać na rzecz niwelowania różnic majątkowych, gdyż mają do tego odpowiednie środki prawne (podatki) i finansowe • *Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie cechy charakterystyczne*	charakterystykę modelu państwa liberalnego 0-4 pkt za charakterystykę modelu państwa socjalnego (0–8)	
		B. Dokonuje krytyki modelu państwa liberalnego i socjalnego.	0-4 pkt za krytykę funkcji socjalnej i gospodarczej realizowanej	

		Krytyka państwa liberalnego, np.: - idea wolnej gospodarki jest formą, która sprzyja upadaniu państwowych przedsiębiorstw i wzrostowi bezrobocia - państwo bazujące na podatku liniowym to finansowanie budżetu poprzez obciążenia dla najuboższych i odwracanie się plecami od swoich biedniejszych obywateli; traci autorytet i nie jest godne szacunku; takie państwo jest niesprawiedliwe, gdyż nie wspiera słabszych - złożenie pomocy osobom biednym i charakteryzujące się niskim statusem majątkowym na barki organizacji pozarządowych sprawia, iż zdane one będą na ich łaskę i zmienność; nie można opierać tego, co wymaga stałego działania na ludzkiej dobroczynności Krytyka państwa socjalnego, np.: - państwo nakładające na część swoich obywateli różną podatkową daninę, nie traktuje wszystkich tak samo, a zatem łamie zasady równości wobec prawa; bogatsi i tak płacą więcej przy tym samym procencie (podatku liniowym), a wyższy podatek jest dla nich jak kara za pracowitość i kreatywność - wolna gospodarka kierując się ideą zabiegania o własne bogactwo rozwija także bogactwo innych (jeśli się wzbogacę dam pracę innym, a oni wydając w ten sposób zarobione fundusze, wzbogacają innych i tych, których oni zatrudniają); wprowadzając interwencjonizm i zaburzając mechanizm rynkowy państwo krępuje przedsiębiorczość, niszczy racjonalność decyzji gospodarczych – to podnosi koszty - struktury administracyjne są zarządzane nieefektywnie przez co znaczna część pieniędzy przeznaczona dla potrzebujących idzie na obsługę instytucji, które mają im pomagać ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie uzasadnienia*	przez państwo socjalne 0-4 pkt za krytykę funkcji socjalnej i gospodarczej realizowanej przez państwo liberalne (0–8)	
		C. Zamieszcza we właściwych kontekstach przykłady z minimum dwóch źródeł.	po 1 pkt za każde wykorzystanie źródła (0-2)	
	II	D. Stosuje poprawny język wypowiedzi.	(0–1)	
	III	E. Przedstawia treści w sposób przemyślany, spójny i logiczny (właściwa struktura pracy).	(0–1)	
Temat 2: Przedstaw przejawy realizacji równości i wolności we współczesnych państwach demokratycznych. Wyjaśnij, na czym mogą polegać kolizje tych wartości.				

	I	A. Charakteryzuje przejawy realizacji wolności i równości we współczesnych państwach. Realizacja wolności, np.: - wolność jest czymś naturalnym, a zatem człowiek ma do niej prawo; - wolność słowa – możliwość wyrażania swoich poglądów, rozwój wolnych mediów, zakaz stosowania przez państwo cenzury prewencyjnej, - wolność zrzeszania się- umożliwia organizowania się obywateli i prowadzenia przez nich różnorodnej działalności. Społeczeństwo w państwie demokratycznym cechuje pluralizm, czego wyrazem jest działanie obywateli w różnych sferach życia i organizacjach (partie polityczne, związki zawodowe , stowarzyszenia) - wolność religii – wolność wyznawania religii według własnego uznania , możliwość uzewnętrzniania swoich przekonań religijnych - jeżeli ludzkie działanie nie szkodzi drugiemu człowiekowi, nikt nie ma prawa go ograniczać Realizacji równości, np.: - równość wobec prawa – równe traktowanie obywateli, zakaz dyskryminacji przez władze - równość szans - żaden człowiek nie jest winien temu, w jakich rodzi się warunkach, każdy powinien mieć takie same szanse rozwoju, edukacji - równość ekonomiczna – niwelowanie różnic w poziomie życia obywateli, zbyt duże dysproporcje materialne, mogą stanowić podstawę społecznych frustracji i poczucia silnie odczuwanej niesprawiedliwości ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie przejawy realizacji*	po 2 pkt za wskazanie przykładu wolności i omówienie jego realizacji (0–6) po 2 pkt za wskazanie przykładu równości i omówienie jego realizacji (0–6) (0-12)	

		B. Wyjaśnia kolizje wolności i równości, podając przykłady na rzecz wolności: - wolność słowa może naruszać dobro innych osób - wzrost wolności w zakresie np. prawa pracy może sprawić, że pewne grupy obywateli będą dyskryminowane, bezpieczeństwo socjalne pracownika będzie mniejsze, stanie się stroną zdecydowanie słabszą wobec pracodawcy - zwiększając wolność w zakresie podatkowym (czyli znosząc podatek progresywny) następuje zwiększenie dysproporcji majątkowych na rzecz równości: - wprowadzając parytety w składzie jakichś organów, ogranicza się wolność wyborców, którzy nie mogą wybierać w pełni zgodnie z własnymi preferencjami - wprowadzając podatek progresywny mający służyć redystrybucji dóbr (czyli wyrównywaniu poziomów) ogranicza się wolność lepiej zarabiających, niektórzy mówią o karaniu za kreatywność ** Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie przejawy kolizji*	po 1 pkt za każdy przykład kolizji na rzecz wolności (0-2) po 1 pkt za każdy przykład kolizji na rzecz równości (0-2) (0–4)	
		C. Zamieszcza we właściwych kontekstach przykłady z minimum dwóch źródeł.	po 1 pkt za każde wykorzystanie źródła (0-2)	
	II	D. Stosuje poprawny język wypowiedzi.	(0–1)	
	III	E. Przedstawia treści w sposób przemyślany, spójny i logiczny (właściwa struktura pracy).	(0–1)	